

QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI

ILMIY-ELEKTRON JURNALI
9-SON

KOKAND UNIVERSITY | **2023**
HERALD | **VOLUME №9**

**QO‘QON
UNIVERSITETI
XABARNOMASI
9-SON**

**KOKAND
UNIVERSITY
HERALD
VOLUME 9**

**ВЕСТНИК
КОКАНДСКОГО
УНИВЕРСИТЕТ
ВЫПУСК 9**

9/2023

QO'QON UNIVERSITETI

XABARNOMASI

Ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

G'.E.Zaxidov

Bosh muharrir:

Sh.R.Ruziyev

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

A.A.Yusupov

Sahifalovchi muharrir:

T.M.Umarov

Texnik muharrir:

D.Z.Solidjonov

Tahririyat hay'ati:

1. I.f.d., prof., S. G'ulomov (O'z.R. Fanlar Akademiyasi)
2. DSc., prof., Sh. I. Mustafakulov
3. DSc., Mark Rozenbaum (AQSH)
4. PhD., I. Bobojonov (IAMO, Germaniya)
5. PhD., N. Djanibekov (IAMO, Germaniya)
6. PhD., K. Akramov (IFPRI, AQSH)
7. PhD., N. Yusupov (Woosong University, J.Koreya)
8. DSc., D. Xosilova (University of Wyoming, AQSH)
9. I.f.d., prof., B. Salimov (TDIU)
10. I.f.d., prof., K. Axmedjanov (KIUT)
11. I.f.d., prof., N. Maxmudov (TDIU)
12. PhD., Sh. Aktamov (Singapur universiteti)
13. I.f.d., prof., U. Gafurov (TDIU)
14. I.f.d., prof., X. Qurbonov (TDIU)
15. F.f.n., dotsent D. Xodjayeva (QDPI)
16. I.f.n., dotsent, N. Urmonov (TDIU)
17. F.f.d., prof., Sh. Shaxobidinova (ADU)
18. F.f.d., prof., M. Umarxodjayev (ADU)
19. I.f.n., dotsent, J. Qambarov (FarPI)
20. PhD, dotsent, D. Rustamov (ADU)
21. I.f.n., dotsent, A. Islamov (Qo'qon universiteti)
22. PhD., M.Najmiddinov (Qo'qon universiteti)

Tahririyat manzili:

150100, Farg'ona viloyati, Qo'qon shahri, Turkiston
ko'chasi, 28 a-uy, 1-xonadon

Qo'qon universiteti xabarnomasi

("Вестник Кокандского университета – Kokand University Herald") ilmiy-elektron jurnali Qo'qon universiteti Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2020-yil 10- oktabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №1138 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-1695 ISSN-raqami olingan.

© "Kokand University" – 2023

Mundarija:/Outline:

Iqtisodiyot / Economy			
1.	Sh.Ruziyev	O'zbekistonda smart turizmni zamonaviy prinsiplari asosida rivojlantirish va bunda xorij tajribasidan foydalanish	3-6
2.	Kh.Sabirov A.Akbarova	Strategy for the development of free economic zones in Uzbekistan	7-10
3.	K.Светлана O.Арзикулов Г.Атамуратова	Методы управления кредитным портфелем коммерческих банков	11-16
4.	J.Bobanazarova L.Zulfikarova	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida yoshlarning kasbiy layoqatlarini shakllantirish	17-20
5.	K.Kurpayanidi	Institutional aspects and risks in the digital economy: ways to reduce uncertainty for economic agents	21-25
6.	A.Abduvoxidov X.Nazarov	Qishloq xo'jaligi tarmog'ini zamonaviy axborot texnologiyalari orqali raqamlashtirish va innovatsiyalarni jadallashtirish istiqbollari	26-30
7.	Sh.Rasulova	Oziq-ovqat sanoat korxonalarini faoliyatini boshqarish hamda korxonalar iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	31-34
8.	Kh.Sabirov A.Akbarova	Influence of the volume of industrial production in Uzbekistan on the import trend	35-40
9.	M.Turg'unov	Raqamli iqtisodiyot sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatida zamonaviy boshqaruv istiqbollari	41-45
10.	K.Svetlana U.Gulmira	Tadbirkorlik faoliyatida motivatsiya modellarining xorijiy davlatlar tajribalarining ahamiyati	46-49
11.	Г.Хусанова	Худудлар саноатини комплекс-инновацион ривожлантириш модели (Наманган вилояти мисолида)	50-52
12.	T.Boburjon J.Mamasoliyev	Mamlakat yalpi ichki mahsulotiga soliq turlarining ta'siri	53-60
13.	A.Abdusamadov	A comprehensive analysis of the impact of globalization on auditing standards	61-63
14.	K.E. Grishin Y.Djabbarova	Features of printing production in modern conditions	64-67
15.	X.Gafurov S.Abdulhamidov	Mamlakat yalpi ichki mahsulotini rivojlantirishda kichik biznesni o'rni va duch kelishi mumkin bo'lgan muammolar tahlili	68-71
16.	A.Abdusamadov D.Xo'jamurodov	Moliyaviy texnologiyalar tarixi va rivojlanishi: O'zbekiston misolida	72-74
17.	D.To'xtamurodov	Erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirishni boshqarishning samaradorligi	75-78
18.	Н.Мукумова	Состояние, тенденции и особенности развития рынка услуг высшего образования в Узбекистане	79-84
19.	J.Turg'unov	Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari	85-87
20.	U.Mamadaliyev	Specific characteristics of tour operator activity management	88-90
21.	М.Усмонов	Актуальные вопросы достижения точки безубыточности на предприятиях	91-94
22.	Kh.Gafurov	Unraveling complexity: assessing the impact of real effective exchange rate on Uzbekistan's trade dynamics	95-98
23.	L.Yoqubov	Iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlari tahlili	99-101
24.	Z.Umarova	Iqtisodiy islohotlar sharoitida korxonalarini boshqarish	102-105
25.	O.Umarov Yo.Murodova	Sayyohlar uchun yovvoyi tabiat farovonligini oshirishda marketingdan foydalanish	106-108
26.	Sh.Saloxitdinov	Mehnat bozoriga oliy ta'lim muassasalari tomonidan bitiruvchilarni tayyorlashni tartibga solishning institutsional asoslari	109-112
27.	Sh.Rasulov	Mehnat resurslarining iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha bandligining joriy holati tahlili	113-116
28.	G.Melibaeva	An overview of the function of human resource management in employee performance and motivation	117-121
29.	M.Gulomkodiroyeva	An overview of green banking practices in Uzbekistan	121-125
30.	M.Tojiyeva	Kichik biznesni rivojlantirishning mamlakat ijtimoiy- iqtisodiy hayotidagi ahamiyati	126-130
31.	Sh.Po'latov Sh.Musabekov	The study of value-added tax: knowledge from the eu vat experience and Uzbekistan's vat system	131-135
32.	M.Sultonov	Fond bozori va unda tijorat banklarining tutgan o'rni	136-139

33.	Sh.Po'latov	O'zbekiston respublikasida qo'shilgan qiymat solig'i va aylanmadan olinadigan soliq to'lovchilarini bir-biridan farqli jihatlarini baholash	140-143
34.	A.Baxromov	Increasing the economic efficiency of textile industry enterprises through digital technologies	144-146
35.	H.Rasulov	Siyosiy mojarolarning turizmga ta'siri	147-150
36.	D.Mamayusupova	Turizm sohasida davlat-xususiy sherikligi ishtirokchilarining o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirish	151-153
Pedagogika / Pedagogy			
37.	M.Ganiyeva D.Ergasheva	Unlocking knowledge: key pedagogical aspects of the study of philology	154-158
38.	Sh.Jumanova A.Abdullayev M.Odilova	O'zbekistonda pisa testi natijalari va boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini bu testga tayyorlash istiqbollari	159-162
39.	M.Temirova	Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ichki ishlar profilaktikasi inspektorlari faoliyatini tashkil etishning huquqiy asoslarini mustahkamlanishi	163-165
40.	G.Sanginova	Erta bolalik ta'limini qo'llab-quvvatlashda oilalarning roli	166-169
41.	N.Valiyeva	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyasini rivojlantirish yo'llari	170-173
42.	V.Abdullaeva	Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarining o'rganilishi hamda asardagi somatik frazeologik birliklarning qo'llanilishi	174-179
43.	S.Asilova	Tarbiyasi qiyin o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish masalalari	180-183
44.	Z.Eraliyeva D.Djo'rayeva	Bolalar tafakkurini rivojlantirishda ayrim didaktik o'yinlarning ahamiyati	184-186
45.	G.Komiljonova	Fanlararo bog'lanishlar asosida talabalarni bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish	187-192
46.	Sh.Pardayev	O'quvchilarning individual o'quv natijalarini baholashga zamonaviy yondashuvlar	193-196
47.	A.Mirzakulov	IIV akademiyasi kursant qizlarini zamonaviy krossfit sport turi orqali jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish	197-200
48.	F.Berdibekova	Akmeologik yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik mexanizmlari	201-203
49.	H.Akbarova	Talim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida samaradorligini oshirish (onlayn o'yinlar)	204-208
Filologiya / Philology			
50.	M.Mamatqulova	How does a person become multilingual?	209-2012
51.	M.Mamatqulova	Needs analysis as a main phase for designing english for specific purposes (esp) course	213-216
52.	L.Uzakova	O'zbek va ingliz tillarida to'y bilan bog'liq leksik birliklarning lingvokulturologik tadqiqi: o'zbek va ingliz tillarida to'y bilan bog'liq leksik vositalarning chog'ishtirma tadqiqi	217-221
53.	G.Xoldorova	Alisher Navoiy ijodida sakkokiy an'analari	222-224
54.	M.Парпиева	Актуальные вопросы изучения русского языка	225-227
Raqamli texnologiyalar / Digital technologies			
55.	C.Гулямов A.Шермухамедов Б.Шермухамедов	Применение искусственного интеллекта в образовании	228-232
56.	F.Mulaydinov D.Otajonova	Breaking language barriers: the future of english language teaching with ar/vr technology	233-236
57.	F.Mulaydinov A.Abdullayev M.Odilova	Ta'limda raqamli texnologiyalarning roli	237-240
58.	T.Azimova	Matematikani o'qitishda qiyosiy usullar va o'quv texnologiyalari	241-244
59.	Sh.Akhunova	Concerns regarding the use of foreign experience and the significance of using digital technologies to boost the tourism network's competitiveness	245-249
60.	B.Akramov	Fizika fanini o'qitishda zamonaviy texnikalardan foydalanish va zamonaviy texnik qurilmalarni amaliy o'rganish	250-253

ХУДУДЛАР САНОАТИНИ КОМПЛЕКС-ИНОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ МОДЕЛИ

(Наманган вилояти мисолида)

Хусанова Гулчехра Сайфуллаевна

Халқро Нордик университети катта ўқитувчиси

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-dekabr 2023-yil

Tasdiqlandi: 26-dekabr 2023-yil

Jurnal soni: 9

Maqola raqami: 11

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.833>

KALIT SO‘ZLAR/ Ключевые слова/

keywords

Иновация, модел, модернизация, диверсификация, инвестиция, ЯХМ, ЯИМ, макроиктисодий кўрсаткич, бюджет, даромад, ихтисослашув, комплекс, мажмуа, минтақа, ишлаб чиқариш, инфратузилма.

ANNOTATSIYA

Уйбу мақолада Наманган вилояти саноат салоҳиятини ошириш бўйича ишлаб чиқилган саноатни ривожланиш цикли модели таклиф этилган. Наманган вилоятини комплекс-инновацион ривожлантиришга қаратилган илмий таклиф ва амалий тавсияларни ишлаб чиқилган. Саноат ва минтақанинг ижтимоий-иктисодий ривожланиши ўртасидаги боғлиқлик, унинг иктисодий ўсиш ва аҳоли фаровонлигига таъсири илмий асосланган. Вилоятда ижтимоий-иктисодий ривожланиш тенденциялари тараққийнинг ҳозирги ҳолати баҳоланган. Мавжуд табиий иктисодий салоҳиятни чуқур таҳлил қилган ҳолда иктисодий ўсиш ва аҳоли даромадларини ошириши ривожлантиришининг асосий омиллари ва хусусиятлари тавсифланган.

Кириш. Наманган вилоятининг ижтимоий-иктисодий салоҳияти, ҳозирги даврдаги тараққийда эришаётган ютуқларини Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.Мирзиёев куйидагича таърифлайди: “Наманган вилояти юртимизнинг тез ва илдам тараққий этиб бораётган ўлкаларидан бири саналади.¹ Дарҳақиқат, кейинги йилларда Наманган вилоятида ҳам кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари сони йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Масалан, ўтган йили 1650 дан ортик янги кичик бизнес субъекти ташкил этилиб, уларнинг умумий сони 15731 тага, вилоят ялпи ҳудудий маҳсулотдаги улуши 80,2 фоизга, ҳамдатдаги улуши 61,9 фоизга етди. Ҳудудда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш, рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш мақсадида жорий йилнинг 2019 йилнинг январь-март ойлари давомида 95 млрд.сўм миқдориди кредит маблағлари ажратилган.

Адабиётлар таҳлили. Япон иктисодчиси Томако Широаманинг “Modern Global Trade and the Asian Regional Economy” номли монографиясида ҳудудлар ривожланишнинг асосий драйвери саноат ривожланиши билан бевосита боғлиқлиги ёзилган.² Шунингдек, М.А.Аrmstrong, J.Taylor нинг “Regional economics and policy” китобида ҳудудларни комплекс-инновацион ривожлантиришда университет-бизнес тамойили муҳим эканлигини эътироф этган.³ Саноат соҳасида М. Портернинг саноат тармоғининг ривожланиш даражаси ва бозордаги ҳиссаси ўртасидаги муносабат бўйича фикрлари муҳим аҳамиятга эга. У саноат корхоналарининг фаолияти ва фойда олишида уларнинг тармоқдаги ривожланиш даражаси ҳамда бозордаги ҳиссаси энг асосий кўрсаткичлар сифатида қаралмаслиги лозим деб ҳисоблаган. Бундай кўрсаткичлар эҳтимолий пул оқимлари ва молиявий воситаларга талабни аниқ кўрсатувчи ишончли кўрсаткичлар эмаслиги, саноат корхоналарининг самарали фаолиятида рақобат кураши стратегияси алоҳида ўрин эгаллашини таъкидлаган.⁴ Технологик укладлар бир неча босқичдан иборатлиги уларнинг мураккаб ички тузилмага эгаллигини кўрсатади. С.Ю.Глазевнинг фикрича, асосий технологик бирликлар технологик тузилманинг ядросини ташкил этади. Бундай ядроларни яратишда иштираётган этувчи технологик янгиланган-асосий омил номини олган. Ташувчи тармоқларда янгиланган тарқалиши билан боғлиқ ҳаракатланувчи саноат тармоқлари юзага келади. Ўз навбатида, бундай тармоқларга -асосий омилни интенсив равишда истъомол этувчи ҳамда ундан

фойдаланишга энг яхши мослашувчи тармоқлар қиради. Улар янги технологик укладларнинг ёйилиши ҳамда ишлаб чиқаришни оммавий янгиланган боришида муҳим ўрин тутати.⁵ Замонавий коммуникация, робот технологиялари, янги технологик кашфиёт ва бошқалар янги технологик уклад омилли ҳисобланади. Ривожланган мамлакатларда бешинчи технологик уклад маҳсулотлари ЯИМнинг катта қисмини ташкил этмоқда.⁶ Б.Санто инновацияни -ғоялар ва кашфиётлардан амалда фойдаланиш асосида энг зўр маҳсулот ва технологияларни ишлаб чиқаришга олиб келувчи техник ва иктисодий жараён деб таъриф берган ҳолда, инновация иктисодий фойда олишга қаратилган бўлса, у ҳолда янги маҳсулотнинг бозорда пайдо бўлиши ва қўшимча даромадга олиб келади, деб таърифлаган.⁷ Н.Розенберг ва Л.Е.Бирдселл, С.Растворцева ғарб мамлакатлари саноатининг иктисодий ривожланишини узлуксиз имкониятларни ўрганиш ва кейинги ўсишга ижобий таъсир этувчи ўзгаришларга мослашиш, яъни инновация орқали амалга ошганлиги билан боғлайди.⁸ П.Друкернинг фикрича эса, инновация тадбиркорларнинг алоҳида воситаси бўлиб, у орқали улар бизнес ва хизматнинг янги турини амалга оширишга ҳаракат қилади.⁹

Тадқиқот методологияси: статистик гуруҳлаш, тизимли ва қийсий таҳлил, математик моделлаштириш, кузатув, эксперт хулосаси каби усуллардан фойдаланилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси иктисодчи ва иктисодчи-географ олимларининг илмий ишларида кўриб чиқилган. Жумладан, Наманган минтақасини О.Абдуллаев томонидан ўрганилган. Шунингдек, саноатни маълум бир тармоғи, масалан, энгил саноат ва тўқимачиликни ривожлантириш бўйича ёш тадқиқотчилар ишлари мавжуд бўлиб, мазкур тадқиқот ишларида саноатни комплекс-инновацион ривожлантириш бўйича аҳамият қаратилмаган.

Таҳлил ва натижалари

Наманган вилоятининг ижтимоий-иктисодий салоҳияти, ҳозирги даврдаги тараққийда эришаётган ютуқларини Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.Мирзиёев куйидагича таърифлайди: “Наманган вилояти юртимизнинг тез ва илдам тараққий этиб бораётган ўлкаларидан бири саналади. Дарҳақиқат, кейинги йилларда Наманган вилоятида ҳам кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари сони йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Масалан, ўтган йили 1650 дан ортик янги кичик бизнес субъекти ташкил этилиб, уларнинг умумий сони 15731 тага,

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори “2022-2026 йилларда Ўзбекистон Республикаси ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисидаги Тараққийёт стратегияси”, 07.02.2022 й., №ПҚ-4947. / www.lex.uz

² Modern Global Trade and the Asian Regional Economy (Monograph Series of the Socio-Economic History Society, Japan) 1st ed. 2018 Edition.

³ M.Armstrong, J.Taylor. Regional economics and policy. 3 edition. WileyBlackwell publisher, 2010- 448 p

⁴ Портер М. Международная конкуренция. Пер. с англ. / Под ред. и с предисловием В. Д. Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. -96-98 с.

⁵ Кушлин В. Выбор модели развития в условиях ужесточения эколого-ресурсных ограничений / В. Кушлин // Экономист. – 2008. – №7. – С. 3-4.

⁶ Прихач А. Значения инновационной деятельности для конкурентных преимуществ фирмы / А. Прихач // Инновации. – 2004. – № 10. – С. 8-15.

⁷ Растворцева С. Н. Инновационный путь изменения траектории предшествующего развития экономики региона // Экономика региона. — 2020. — Т. 16, вып. 1. — С. 28-42.

⁸ Макарук О. Е. (2016). Понятие «инновация»: теоретический аспект. – С.205-207.

⁹ Друкер П.Ф. Бизнес и инновация. /Л.Ф.Друкер. – Москва: Вильямс, 2009.-

вилоят ялпи ҳудудий маҳсулотдаги улуши 80,2 фоизга, саноатдаги улуши 61,9 фоизга етди. Худудда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш, рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш мақсадида жорий йилнинг 2019 йилнинг январь-март ойлари давомида 95 млрд.сўм миқдорда кредит мабла

Наманган вилояти ва унинг туман, шаҳарлари саноат мажмуасини ўрганиш таҳлиliga кўра, саноат мажмуасининг ҳозирги ривожланиши экстенсив характерга эга бўлишига қарамай, мавжуд салоҳият юқори технологик маҳсулотларни ишлаб чиқариш имконини беради. Бу эса тармоқдаги

рақобатбардошликни оширади ва минтақа саноатини ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқиш заруратини белгилайди.

Ҳозирги кунда минтақа саноатини инновацион ривожланиш йўлига ўтиши ҳудуднинг тараққий этишига, саноат корхоналарини рақобатбардошлигини ошишига, сифатли ўсишни таъминланишига олиб келади. Фикримизча, бунда саноатни инновацион ривожлантиришнинг 3 та асосий босқичига ажратиш зарур (1-жадвал).

1-жадвал

Минтақани комплекс- инновацион ривожланиш даражалари¹⁰

Биринчи даража	Иккинчи даража	Учинчи даража
Иктисодиёт ривожланиши, хусусан, саноат, хизмат кўрсатиш .ривожланишининг ҳуқуқий таъминоти	Саноат ва хизмат кўрсатишда банд аҳолининг миқдори ва тузилмаси, саноатда илмий тадқиқот билан шуғулланувчиларни таркиби	Саноат ва хизмат кўрсатиши ҳажми
Хўжалик механизми сифати	Саноатда банд аҳолини иш ҳақи, саноатда банд муҳандисларни иш ҳақи	Жами саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмида инновацион маҳсулотлар ҳажми
Саноатни ривожлантириш харажатлар тузилмаси ва ҳажми	Саноат корхоналарини асосий фондлари ва номоддий активларини қиймати ва тузилмаси	Жаҳон бозорида мамлакат саноат маҳсулотлари ҳиссаси
Саноатни ривожланишини рағбатлантирувчи солиқ ва кредитлар	Давлат стратегик бошқарув тизимини сифати, саноатни ривожланишини тартибга солиш ва рағбатлантириш	Саноатда меҳнат унумдорлиги

Ушбу босқичлар бир қатор устувор вазифаларни ҳал қилишни кўзда тутаяди. Минтақанинг ихтисослашувига мос равишда юқори технологик саноат инфратузилмалари (кластерлар) ташкил этилади.

1-расм. Минтақа саноатини ривожлантириш модели¹¹

Шунингдек, 1-расмда муаллиф томондан ишлаб чиқилган минтақа саноатини ривожлантириш модели тасвирлаган. Бунда минтақа саноати ривожланишининг инновацион тараққий йўлига ўтиш кетма-кетлиги акс этирилган. Бу алгоритмдан

фойдаланишда Наманган вилояти саноати корхоналари тузилмаси ҳамда ривожланишининг алоҳида жиҳатларини ҳисобга олиш мақсадга мувофиқ. Бундай мақсадга эришиш минтақа саноатини босқичма-босқич ривожлантиришни талаб этади.

¹⁰ Муаллиф ишланмаси

¹¹ Муаллиф ишланмаси

Бусиз минтака саноатини инновацион ривожлантириш жараёни фақатгина расмий жараён бўлиб қолиши мумкин. Технологик модернизациялаш стратегиясининг асосий қисми юқори ва янги саноат тармоқларини шакллантириш бўйича тармоқларо дастурларни шакллантириш, базавий тармоқларни ривожлантиришга йўналтирилган бир қатор муҳим дастурларни ўз ичига олиши лозим.

Минтака саноат мажмуасини ривожлантириш йўналишларини амалга ошириш билан бирга вилоят саноат тармоқларининг 2021-2030 йилларда ишлаб чиқариш ҳажмини прогноزلаш ҳам мақсадга мувофиқ. Бунда, аввало, вилоят ялпи ҳудудий маҳсулоти ҳажми ошишига саноатнинг таъсири таҳлил қилинган

Таҳлил учун Наманган вилоятининг 2000-2021 йиллар ораллигидаги кўрсаткичлари танлаб олинган. Эконометрик таҳлил натижаларига кўра, Наманган вилояти мисолида ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажми реал ошишида саноатнинг ривожланиши муҳим аҳамият касб этади. Хусусан, саноат соҳасида ишлаб чиқариш ҳажмини 1 фоизга ошиши ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажмининг 0,24 фоиздан 0,30 фоизгача ошишига ҳисса қўшади (3.7-жадвал).

Таҳлил натижалари Наманган вилоятида хизмат кўрсатиш соҳасининг етарли даражада ривожланмай қолаётганлиги, ҳудудий ривожланишда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ҳажми ошиши ўз аҳамиятини сақлаб қолаётганини кўрсатди. Хусусан, ҳисоб-китобларга кўра қишлоқ хўжалиги соҳасида ишлаб чиқариш ҳажмининг 1 фоизга ошиши ЯҲМ ҳажмининг 0.27-

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори “2022-2026 йилларда Ўзбекистон Республикаси ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисидаги Тараққиёт стратегияси”, 07.02.2022 й., №ПҚ-4947. / www.lex.uz
2. Modern Global Trade and the Asian Regional Economy (Monograph Series of the Socio-Economic History Society, Japan) 1st ed. 2018 Edition.
3. M.Armstrong, J.Taylor. Regional economics and policy. 3 edition. WilleyBlackwell publisher, 2010- 448 p
4. Портер М. Международная конкуренция. Пер. с англ. / Под ред. и с предисловием В. Д. Шетинина. – М.: Международные отношения, 1993. -96-98 с.
5. Кушлин В. Выбор модели развития в условиях ужесточения эколого-ресурсных ограничений / В. Кушлин
6. Umarov Tohirjon Mamurjonovich. (2024). ERKIN IQTISODIY ZONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA INNOVATSIYALAR VA INVESTITSİYALARNI RAG'BATLANTIRISHDA KLASTER YONDASHUVINING O'RNI. *INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES*, 1(1), 156–167. Retrieved from <https://universalconference.us/universalconference/index.php/1/CNSHS/article/view/277>

0.46 фоизгача ошишига ёрдам бериши аниқланди. Шу сабабли, минтакани саноатлашган ҳудудга айлантириш мақсадида саноат инфратузилмасини ривожлантириш мақсадга мувофиқ.

Хулоса ва таклифлар. Ўрганилган тахлилий маълумот натижаларига асосан қуйидаги таклиф берилди:

1. Вилоятда илмталаб саноат ишлаб чиқаришини ривожлантириш лозим. Бу йўналишда инновацион фаолиятни қўллаб-қувватлаш, ИТТКИни молиялаштириш, инновацион инфратузилмаси субъектларига имтиёзлар бериш ва минтака саноатини ривожланишини қўллаб-қувватловчи марказларни ташкил этиш орқали амалга оширилиши лозим.

2. Минтақада инновацион саноат шакллари ташкил этиш, шунингдек, мавжуд шакллари ривожлантириш масалалари, вилоят саноат мажмуасини ривожлантириш ва диверсификация қилиш борасида асосий йўналишларни белгилаб олиш лозим.

3. Прогноз натижаларига кўра саноат ишлаб чиқаришининг ЯҲМ ўсишига таъсири катталиги ҳамда инвестицион ва инновацион технологик харажатларнинг алоҳида ўринга эгаллиги юқори технологик саноат тармоқларини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш зарурлигини кўрсатди. Бу ҳолатда оптимистик сценарий асосида ҳудуд саноатини ривожлантиришни йўлга қўйиш лозим.

7. // Экономист. – 2008. – №7. – С. 3–4.

8. Прихач А. Значения инновационной деятельности для конкурентных преимуществ фирмы / А. Прихач.// Инновации. – 2004. – № 10. – С. 8-15.

9. Растворцева С. Н. Инновационный путь изменения траектории предшествующего развития экономики региона // Экономика региона. — 2020. — Т. 16, вып. 1. — С. 28-42

10. Макарук О. Е. (2016). Понятие «инновация»: теоретический аспект. – С. 205-207.

11. Друкер П.Ф. Бизнес ва инновация. /П.Ф.Друкер. – Москва: Вильямс, 2009.-292

12. www.lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси.

13. www.stat.uz – Ўзбекистон Республикаси давлат статистика қўмитаси расмий сайти.